

Nieuwsflits F30 - 2015 nr. 1

Beste mensen,

Zo aan het begin van 2015 wil het bestuur van F30 u de beste wensen doen toekomen voor 2015. 2015 wordt een bijzonder jaar, want dit jaar is het de 10^e keer dat er een funderingscongres wordt georganiseerd (die wij voorheen de nationale houten heipalendag noemde) en bestaat F3O ondertussen alweer 5 jaar. Op het komende congres zal daaraan aandacht worden besteed. Op het gebied van de houten palenproblematiek in Nederland gebeurt het nodige en daarvan willen wij u via deze nieuwsflits op de hoogte brengen.

In deze Nieuwsflits komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Van de bestuurstafel
- Excursie naar de Janskerk in Gouda
- Nieuws workshops / nieuwe richtlijnen
- F3O cursus
- Nieuwtjes en weetjes
- Het F3O congres bestaande funderingen op 22 januari 2015

Van de bestuurstafel

Hierbij een korte terugblik wat zoal is gepasseerd in de tweede helft van 2014:

Overzicht funderingonderzoeken F3O leden

Binnen F3O is een commissie bezig om een plan te maken om op een efficiënte wijze de funderingsonderzoeken zoals die in Nederland worden uitgevoerd te inventariseren. Het idee is nu om in elk uitgebracht funderingsrapport een standaard bijlage in te voegen met een overzicht van de resultaten. Deze bijlage verhoogt de transparantie en objectiviteit van het onderzoek en kan gemakkelijk worden ingevoerd in een database. Deze database kan gebruikt worden om funderingsproblematiek in Nederland beter in beeld te brengen. Privacy gevoelige aspecten moeten hierin goed gewaarborgd zijn. Om die reden kost het wat meer tijd om een goed voorstel naar de leden te presenteren. Het concept wordt begin 2015 verwacht.

Aanpassing statuten.

Binnen F3O onderscheiden wij leden en participanten. Onze statuten zijn aangepast zodat niet alleen bedrijven die zelf funderingsonderzoek uitvoeren lid van F3O kunnen worden, maar ook partijen die het van belang vinden dat er goed en onafhankelijk onderzoek wordt uitgevoerd, maar het onderzoek bijvoorbeeld door derden laten uitvoeren. Die partijen moeten dan wel onderschrijven dat zij zich conformeren aan de F3O-richtlijnen

Het oprichten van een klachtenloket

Diverse partijen hebben ons benaderd of er een klachtenloket over uitgevoerde funderingsonderzoeken kan komen. Het bestuur stelt voor dat via de website klachten kunnen worden ingebracht over onderzoeken die door leden van F3O zijn uitgevoerd. Het bestuur is bezig met het opstellen van een uitgewerkt procedurevoorstel hoe dit loket kan worden ingericht. Onafhankelijkheid, consultatie, beroep en geheimhouding zijn zaken die goed moeten worden afgedekt. In de loop van 2015 zullen wij u hierover nader berichten.

F30 aanwezig op KCAF Congres in Delft

'Aanpakken nu!', was het thema van het tweede nationale congres van het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek op 20 november bij de TU Delft.

F30 heeft zowel financieel als inhoudelijk dit congres ondersteund. Middels een informatiestand, "bemand" door de bestuursleden, zijn weer vele nieuwe contacten ontstaan.

Stand van F30

René Klaassen en Peter den Nijs op het podium

In Nederland staan ongeveer 750.000 woningen op houten funderingen. Een deel heeft of krijgt funderingsproblemen. De DSP-groep (zie ons commentaar op haar rapport in deze nieuwsbrief) schat dat in de komende 15 jaar 35.000 woningen hersteld moeten worden. Het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek (KCAF) werkt aan oplossingen voor een effectieve aanpak van funderingsherstel door middel van voorlichting, kennisdeling en -ontwikkeling.

F30 heeft op het congres het belang van goed, onafhankelijk onderzoek onder de aandacht gebracht. Alleen door goed onderzoek kan verzekerd worden of herstel werkelijk noodzakelijk is. Ook heeft F30 de aandacht gevestigd op preventie. Funderingsproblemen voorkomen door het nemen van de juiste maatregelen in de directe omgeving van funderingen kan veel schade (en kosten) voorkomen. Ook hier is goed onderzoek noodzakelijk om de maatregelen te kunnen afwegen.

Voor een uitgebreider verslag van de dag verwijzen wij u graag naar de Website van het KCAF.

Rapport Gemeente aanpak van schade aan paalfunderingen

Uitgebracht in mei 2014 door DSP-groep Amsterdam in opdracht van het ministerie BZK.
(het document is vrij op het internet te downloaden)

Het bestuur van F30 heeft een korte samenvatting gemaakt van dit rapport en voorzien van een reactie

De onderzoeksvraag was primair gericht op het in beeld brengen van de omvang van de funderingsproblematiek in Nederland. Om vervolgens op basis van de resultaten de zwaarte van aandacht vanuit de rijksoverheid voor het probleem vorm te geven.

Het onderzoek is gedaan via een enquête die aan gemeenten is gestuurd. De draagwijdte van de conclusies van het onderzoek is beperkt vanwege minimale respons. Zeventien gemeentes zijn benaderd met een algemene vragenlijst en een lijst met specifiekere vragen is toegestuurd aan 11 gemeentes (Amsterdam centrum, Alblasterdam, Capelle aan de IJssel, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Leidschendam-Voorburg, Rotterdam, Schiedam, Woerden, Zaanstad).

Op basis van de respons wordt geconcludeerd dat er weinig gemeentes zijn met een structurele aanpak van het houten paalfunderingsprobleem. Aangegeven wordt dat op basis van de verkregen data, er geen inschatting gegeven kan worden over de huidige en toekomstige omvang van het probleem op landelijke schaal. De originele onderzoeksvraag kan dus niet worden beantwoord. Dit wordt in het rapport ook met zoveel woorden aangegeven.

Samengevat zijn de resultaten de volgende: Het aantal panden dat binnen 15 jaar met funderingsproblemen te maken krijgt is in 7 gemeentes circa 35.000. Hiervan is 4% urgent wat betekent dat herstel binnen 5 jaar nodig is. De jaarlijkse kosten die de problematiek met zich meebrengt is voor zes gemeente in kaart gebracht. De gemiddelde snelheid van aanpak (herstel funderingen) is bij 9 gemeentes 400 panden per jaar, gerekend vanaf 2000. Gebaseerd op de ervaring van 5 gemeentes zijn er jaarlijks per gemeente tientallen woningeigenaren die door een slechte fundering in financiële problemen komen. Ook de funderingsherstelkosten per pand zijn ingeschat en variëren van €26.000-40.000 (in Haarlem, Gouda, Zaanstad), €50.000-60.000 (Leischendam-Voorburg, Rotterdam, Dordrecht) tot circa €70.000 (Schiedam).

Het rapport geeft ook een overzicht over de aanpak in het verleden. In de periode 1981 - 2013 zijn er in 9 gemeentes 7312 panden hersteld. De meeste panden (5506 stuks) zijn hersteld na 2000 en bijna de helft van het aantal panden lag in Amsterdam Centrum.

Reactie bestuur F30:

Het rapport geeft al met al een aardig beeld wat op gemeentes afkomt in relatie tot de houten paalfunderingsproblematiek. De gepresenteerde data zijn echter niet representatief voor een landelijke vertaling en juist hiervoor zijn funderingsinspectiesonderzoeksdata nodig welke door F30 leden worden verzameld. F30 is een belangrijke speler binnen de houten heipalen problematiek, maar is als organisatie niet betrokken geweest bij het onderzoek. De organisatie wordt in de rapportage slechts genoemd in relatie tot het classificeren van de kwaliteit van een fundering. Het is teleurstellend dat op basis van dit onderzoek het Rijk heeft gemeend geen leidende rol op zich te hoeven nemen met betrekking tot de funderingsproblematiek in Nederland.

De jaarlijkse F30-excursie voor leden en participanten

heeft afgelopen september in de Sint Janskerk te Gouda plaats gevonden. Het hoofdthema van deze excursie was “het belang van monitoring”. De gegeven presentaties en de enthousiaste rondleiding van André de Prouw in het gedeelte van de kerk waar het funderingsherstel in uitvoering was, werden door alle aanwezigen zeer gewaardeerd. Een kort verslag, de presentaties en een aantal foto's zijn terug te zien op onze website www.f3o.nl.

Nieuws workshops / nieuwe richtlijnen.

Workshop Negatieve kleeft:

In november 2014 is door een aantal leden van F30 een workshop georganiseerd over negatieve kleeft. Ruim 40 mensen, met heel verschillende achtergronden, hebben deze workshop bezocht. Het begrip negatieve kleeft wordt heel verschillend benaderd. Ook de negatieve kleeft problematiek is heel verschillend en hangt vaak af van de bodemopbouw, (ophoog- en bouw) historie, binnenstedelijk of buitenwijk en leidt soms zelfs tot schade. Deze onderwerpen zijn op de workshop behandeld. Tevens is een discussie gevoerd hoe je nu met negatieve kleeft moet omgaan bij het beoordelen van bestaande funderingen. Een verslag van deze middag en de gegeven presentaties zijn terug te zien op onze website www.f3o.nl.

Workshop over funderingsherstel per woonblok of per pand

Ook dit onderwerp is redelijk controversieel in Nederland. Ook over dit onderwerp is het de intentie een workshop te organiseren. Zodra hier meer over bekend is zullen we u informeren.

De F30 Praktijkcursus *Beoordelen van houten paalfunderingen onder gebouwen*

In 2014 is de F30 cursus in samenwerking met de Hoge School Utrecht (afdeling bouwhistorie en restauratie) twee keer gegeven, in april en in november. Het cursistenaantal lag beide keren ruim boven de 20. In april waren er 7 en in november 4 cursisten via F30 aangemeld. Het goede aan de samenwerking met de HSU is dat we nu verzekerd zijn dat de cursus jaarlijks doorgaat en dat we onze achterban dus jaarlijks de gelegenheid kunnen bieden tot kennisverdieping in ons vakgebied. Een tweede voordeel is de deelname van de HSU cursisten zelf, want het gaat hierbij om een avondopleiding en de meeste cursisten kunnen vanuit hun baan betrokken zijn bij ons vakgebied. Zo werken de cursisten als architect, constructeur, adviseur op het gebied van bouwhistorie bij gemeentes, bureaus, provincies en eigen bedrijven. Jaarlijks zal het aantal F30 ambassadeurs dus toenemen wat goed is voor de aanpak, het behoud en het werkveld.

In november 2015 wordt de cursus weer gegeven u kunt u alvast opgeven via de website of direct via p.nelemans@f3o.nl.

Nieuwtjes en weetjes

Beoordeling rapporten: F30 heeft een service om rapporten over funderingsonderzoek op objectiviteit (uitgevoerd volgens de F30 richtlijn) en kwaliteit te beoordelen. F30 denkt met deze service een behoefte te voldoen met name voor mensen die te maken hebben met funderingsproblematiek maar zelf niet deskundig zijn. Mensen die werken bij gemeentes, woningbouwverenigingen of particulieren. Voor nadere informatie, zie onze website www.f3o.nl onder F3O diensten.

Studenten werken aan het onderwerp funderingsproblematiek

In 2014 waren er drie studenten die onderzoek hebben gedaan op het gebied van houten paalfunderingen. Carolina Lantinga heeft gewerkt en de constructieve sterkte van aangetaste palen en houdt op het komende F30 symposium een presentatie over haar werk. Te zijner tijd zal haar verslag via de TUE (Technische universiteit Eindhoven, houtconstructies) te verkrijgen zijn.

Maikel Votel heeft gewerkt het negatieve effect van lage grondwaterstanden in stedelijke gebieden, met name om houten paalfunderingen onder water te houden. Er zijn verschillende grondwater aanvullingssystemen onderzocht in de Dordtse situatie. Zijn presentatie was op 30 oktober 2014 aan de TUD (Technische universiteit Delft, afdeling watermanagement).

Ilse Stikvoort heeft gewerkt aan de stabiliteit van oude kademuren, die volgens rekenregels niet meer voldoen. Via de TUD (Technische universiteit Delft) heeft ze hiervoor gewerkt bij Deltares.

Aanschrijving te Zaandam en NEN 8700

De Rechtbank heeft de Gemeente Zaandam recentelijk in het ongelijk gesteld betreffende een aanschrijving op een slechte fundering en de eis om die onder dwang te herstellen. Het aanschrijven geschiedde naar aanleiding van zeer grote tot extreme zakkingsverschillen en zakkingsnelheden, een funderingsinspectie werd zelfs niet meer verantwoord geacht. Volgens de rechter had dit geen grond in NEN 8700, feitelijk mag volgens deze norm alleen op sterkte worden getoetst en spelen zakkings geen rol. Het Stadsdeel Amsterdam Centrum heeft in het verleden ook met een vergelijkbare uitspraak te maken gehad, vandaar de verplichting in dit Stadsdeel om vanaf 2002 altijd een funderingsinspectie uit te voeren met een toetsing van de fundering op sterkte. Dit in tegenstelling tot wat veelal gangbaar is, om de geotechnische draagkracht van een fundering te beoordelen op grond van bewezen sterkte en op basis van gemeten zakkingsverschillen.

De uitspraak van de rechter houdt in dat ook in Zaanstad een fundering alleen beoordeeld kan worden in combinatie met een inspectieput en met toetsing op sterkte van de fundering volgens het minimumniveau NEN 8700.

F30 heeft aan de gemeente Zaanstad gevraagd een reactie te geven op deze uitspraak en de vraag gesteld in hoeverre deze uitspraak aanleiding is voor een gewijzigde aanpak van de gangbare funderingsonderzoeken in Zaanstad (beoordeling geotechnische draagkracht op basis van bewezen sterkte). Zodra wij reactie van de gemeente hebben ontvangen zullen wij dit vermelden in de volgende nieuwsflits.

Brochure KCAF Grondwateraanvulling voor funderingsbehoud - Een inspiratieboekje met voorbeelden uit de praktijk- 2014 november

In dit boekje worden diverse voorbeelden getoond hoe door grondwateraanvulling funderingsschade kan worden voorkomen.

Eerst wordt de achtergrond behandeld, de oorzaak van droogstand, effect van klimaatverandering, in kaart brengen door funderingsonderzoek, is grondwateraanvulling mogelijk, wat zijn de kosten en baten van grondwateraanvulling en hoe gaat het proces. Hierna worden voorbeelden gegeven (in Dordrecht: Land van Valk, Krommedijk 217 – 237, Heysterbachstraat 72 – 92, Almsvoetstraat 22 – 34; in Rotterdam: Oud-Hillegersberg, Provenierssingel en Spoorsingel; in Amsterdam: Rijksmuseum; en in Friesland: Wetterskip Fryslân).

Het is een inspirerend boekje en vrij via de KCAF website te verkrijgen

F30 congres bestaande funderingen

22 januari 2015

Locatie: Stadhuis Dordrecht, Stadhuisplein 1

Het is dit jaar de 10^e keer dat er een congres over bestaande funderingen wordt georganiseerd. Het bestuur is weer in staat geweest om een interessant en afwisselend programma te maken. Het programma is als volgt:

13.00 uur **Inloop** en ontvangst door F30 bestuur

13.30 uur **Opening**

Dagvoorzitter Peter den Nijs (voorzitter F30)

13.35 uur **Welkom in Dordrecht**

Mevrouw Reynvaan Wethouder van Dordrecht.

Welkom in Dordrecht, een stad met veel gebouwen op houten palen en een stad bekend met de funderingsproblematiek.

13.50 uur **Variatie en kwaliteit fundering van Teylers museum**

André De Prouw (Constructiebureau De Prouw, Utrecht).

Op het negende funderingscongres is door Fugro GeoServices een presentatie gegeven van de onderzoeken naar de verschillende funderingen die zijn aangetroffen onder het Fundatiehuis van Teylers Museum. In een korte presentatie wordt uitleg gegeven hoe het plan zich heeft ontwikkeld. Wat heeft verder onderzoek opgeleverd en hoe is het advies van Fugro GeoServices “vertaald” in de uitvoering van het project? De samenwerking tussen geotechnisch adviseur en constructeur speelt hierbij een grote rol.

14.10 uur **Activiteiten van het KCAF in 2014 en 2015**

Dick de Jong (Directeur KCAF).

Activiteiten van het KCAF in 2014 en 2015 en de meest recente politieke en financiële ontwikkelingen op het gebied van de funderingsproblematiek.

14.15 uur **Bodem, bebouwing en funderingen in het Zaanse veengebied 1000-1900**

Piet Kleij gemeentelijk archeoloog Zaanstad.

Er wordt een overzicht gegeven over de beweging van de veenbodem door de eeuwen heen en de ontwikkeling van de manier van bouwen in de Zaanstreek, van plaggenbouw via houtbouw naar steenbouw. De verschillende manieren van funderen die in de loop der eeuwen in het Zaanse veen zijn toegepast vanaf de eerste bewoning (rond 900 na Chr.) tot aan het einde van de 19e eeuw worden besproken. Aangegeven wordt dat bodembeweging, beschikbare bouwmaterialen, technologische ontwikkelingen en de beschikbare hoeveelheid geld tot verschillende soorten funderingen hebben geleid. Deze kennis is van belang bij restauratiewerkzaamheden aan historische panden en bij werkzaamheden in veengebieden met oude bebouwing.

14.35 uur **Tien funderingscongressen en vijf jaar F30, terugblik, resultaten, toekomst, kennisagenda**

F30 bestuur / Frits van Tol (Deltares, professor Foundation Engineering TU Delft)

15.05 uur **pauze**

15.35 uur **Duurzaamheid en funderingsherstel**

Wouter Nelis (Duyts Bouwconstructies) / Flip Verbeek (De Groene Paal)

De houdbaarheid van een pand wordt verlengd door een adequate wijze van funderingsherstel. Duurzame materialen zijn hierbij een logische keuze en duurzaamheid in de zin van milieu en energiebesparing kan een verdere invulling krijgen via "*de Groene Paal*".

Hierbij kan bij de opzet van het funderingsherstel met een geoptimaliseerd palenplan een afgestemde paaltypen CO₂ besparing leidend zijn.

15.55 uur **Resterende (geotechnische) draagkracht van bestaande houten funderingspalen**

Carolina Lantinga (student Structural design TU/e).

Een houten funderingspaal kan onder grondwater aangetast worden door bacteriën. Het effect van deze biologische aantasting heeft invloed op de geotechnische en constructieve draagkracht van de funderingspaal. Beter inzicht in deze bezwijkmechanismen leidt tot een beter inzicht in de daadwerkelijke draagkracht.

16.00 uur **Aardbevingsproblematiek in Groningen**

Flip Hoefsloot (principal consultant van Fugro GeoServices).

Bij het aardbevingsbestendig maken van bestaande gebouwen moet worden gecontroleerd of de bodem kan verweken (liquefaction) onder invloed van een geïnduceerde aardbeving. Wat is het fenomeen verweking, hoe wordt de verwekingsgevoeligheid berekend en wat zijn de effecten daarvan op paalfunderingen en funderingen op staal.

16.20 uur **Verrassende resultaten innovatieonderzoek Woerden**

Welmoed Visser (Gemeente Woerden).

Op het vorige congres in 2013 is de bijzondere situatie met betrekking tot de houten funderingspalen in het Schilderskwartier in Woerden toegelicht. Er is al meer dan 20 jaar droogstand van de houten funderingspalen en toch is er nog geen fysieke schade aan de funderingen en de woningen geconstateerd. Waardoor bleef die schade uit? Die vraag leidde tot het innovatieonderzoek, uitgevoerd door Fugro en SHR. U verneemt de resultaten.

Daarnaast is nog een nieuwe onderzoeksmethode uitgetest door het ingenieursbureau van

gemeente Rotterdam. Het antwoord op die ene prangende vraag is door grondig onderzoek gevonden: is hier toch weer sprake van een Wonder van Woerden?

16.40 uur Afsluiting

Peter den Nijs (voorzitter F3O)

16.45 uur Tijd voor netwerken, onder het genot van een drankje.

Aanmelden kan via p.nelemans@f3o.nl. Na aanmelding ontvangt u een bevestiging met routebeschrijving. De aanmelding is reeds gestart en de belangstelling is groot. Wacht dus niet te lang met uw aanmelding.

Branchevereniging

We nodigen hierbij een ieder uit om de nieuwsflits en/of de website te verlevendigen met uw korte nieuwsflits. Het bestuur zal als een soort redactiecommissie optreden om regie te voeren en bijvoorbeeld de inbreng te beoordelen op onafhankelijkheid en nieuwswaarde. Help ons om van F₃O een actieve en breed georiënteerde vereniging te maken. Voorstellen kunnen worden ingediend bij de secretaris p.nelemans@f3o.nl